

Høstjevndøgn

Fjellet i høstprakten er motvekt. Alltid på nytt må vi oppdage det: Jorden er god — der hvor mennesket ikke har strukket sine hender ut. Her, i det uberørte, kan himmlen ennå ha noe å spille seg i. Vannene blinker krystallklart, skogen og mosen dufter, den hørbare stillhet er ikke bare fravær av ulyd, men en positiv utstråling av fred. Her kan periskopet stikkes opp over den tilsølte vannskorpe, her lever elementene.

Den gamle seterveien deler seg. Velger vi høyre eller venstre? Det spiller ingen rolle, vi kommer i alle fall dit vi vil — til endeløse reinmoseflyer, isprengt røde, brune, gyldne flekker, kranset av lave fjellbjerker som et skimrende hav av grønt, gult og rødt. På toppene det rene, nakne mor Norge, ukamouflert, mot den høye, klare høsthimmel.

I setergrenda er det fullt av folk og biler. Jakten er begynt, men de fleste jager ikke edlere vilt enn sauer. Rundt på knausene står de med kikkert og speider. — Ser vi noen, må vi jage dem ned — den store brune bjellesauen er borte.

Det er så lett å gå, bena legger ut av seg selv i den bløte, fjærende reinmosen. Det er så lett å puste, vi fyller oss helt med den rene luften og føler hvordan alle brikkene faller på plass. Blant hender det. Dort Wo du bist, dort ist das Glück! Dort — det er tusen meter over havet, hvor friske vinder blåser og ingen mennesker maser.

Langt inne på vidda står den, brunsauen, omgitt av måpende, langraggete, hvite beundrere.

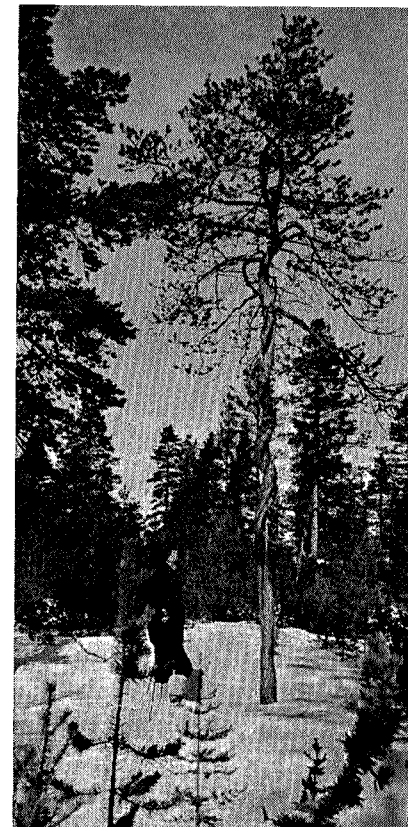
— Mr. Livingstone, I suppose? Flokken breker bekreftende og de får noen vennlige dunk i retning dalen. Så rår vi grunnen alene, oppover mot toppen hvor vi ser hele verden. Hele *vår* verden. Kullisseaktig, eventyrblå rager Ronderekkene opp mot himmelen, vi kan rekke ut hånden og rugge på den. Tron ruver majestetisk som Fuji-jama, med alle de mindre majesteter ærbødig knelende rundt seg. Mil etter mil ser vi.

Lengre nede holder trostene ting. De skvetter ut fra vidjebuskene hvor de forhandler om reiseruten. Enkelte flokker er på vingene alt, mot syd, mot syd! Farvel og takk for i år — den som kunne hefte på seg vinger og følge dere på flukten.

BR i Morgenbladet

På ski til himmelen!

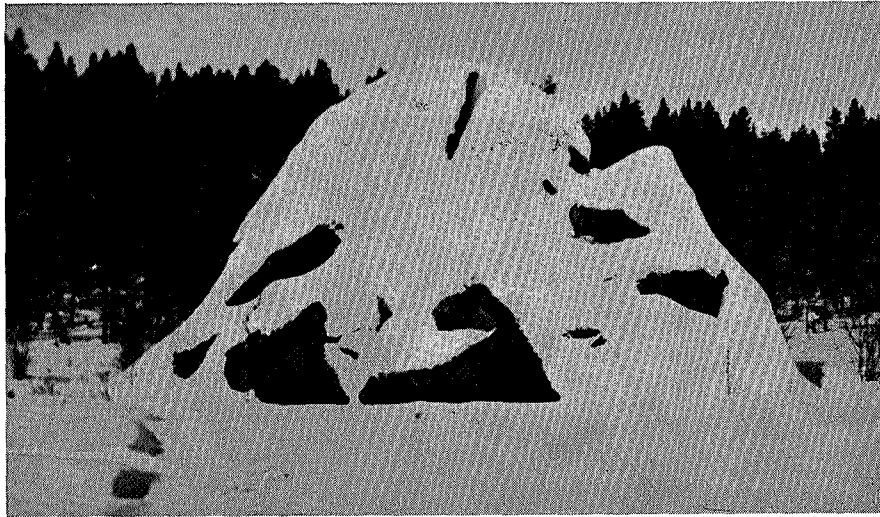
SVERRE LAUGLO

Det gikk altfor mange år av mitt liv før jeg oppdaget lykken ved å gå på ski, gjerne i fjellet og gjerne alene. Det siste strider naturligvis mot en gylden fjellvetsregel, men en kan jo si med en kjent samehovding i Åre, etter at han nær hadde satt livet til under en tur i jämtlandsalpene: — «Jag var glad at jag var ensam!»

Jeg har aldri vært i noen slik situasjon og har intet å lære bort, men la meg likevel fortelle om noen lykkestunder på ski, i skog og mark, i fjell og på flyer, alene og sammen med andre, som har oppveid både nederlag og skuffelser i lavere lende:

Som barn og ungdom gikk jeg meget på ski, både til skolen og i hjemlig terreng forøvrig. Turene gled naturlig og nødvendig inn i en tilværelse — knyttet til jord og skog, som i seg selv var en sammenhengende rekke av lykkestunder. Jeg tenkte bare ikke over det, og slett ikke på fars oppofrelse som skimaker. Selv gikk han lite på ski, så det ble til at vi barna måtte finne våre egne løyper, stadig lengre og lengre borte fra gården, men bortsett fra et par topper på sydsiden av Trondheimsfjorden, fikk fjellet vente på meg enda mange år. Jeg debuterte på en måte søndag 7. april 1940. Sammen med en kamerat tok jeg morgentoget til Støren, hvor vi ga oss i kast med den 56 km lange turløypa over Rensfjellet til Vikvarvet i Selbu, d.v.s. fra Gaula til Nea — for å snakke om to kjente elver. Det ble litt av et ork. Først var umulig, med nysnø,

stri vind og fokk. Vi overveide å gi opp på første matstasjon, men da var det alt et par mil tilbake til Støren, og bare tre og en halv igjen til Vikvarvet, så vi valgte å gå østover. Kameraten min var sterkt historisk interessert, og omtrent halvveis hørte jeg ham rope til meg gjennom snødrevet at general Armfeldt og Karolinernes dødsmarsj over Tydalsfjellene nyttårsdag 1719, ganske sikkert var en fornøyelse mot det vi hadde gitt oss ut på. Timene gikk, og mens vi ennå var på vestsiden av fjellovergangen til Selbu, møtte vi en eldre kar med såkalt kringledoning, d.v.s. en lang stokk med hjemmegjort kringle og solid jernpigg — etter beste birkebeinermønster. Han spurte om vi hadde tenkt oss over fjellet (selbudialekt for fjellet), og da vi bekreftet det, nærmest gol han: — Di hi no oprøvd, kara!

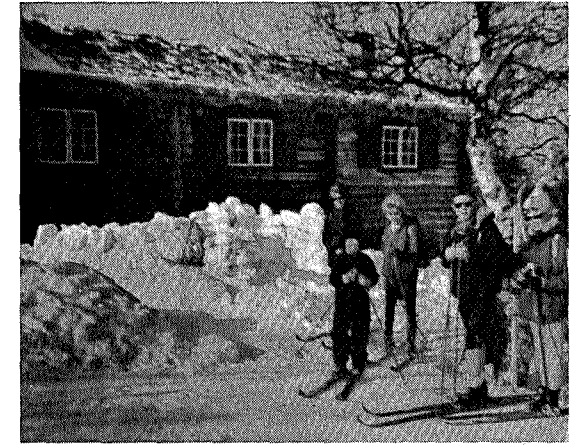
Det var i sannhet litt av en trøst å få, men over kom vi nå likevel. Først bedret seg mot kvelden, og i nedkjøringen fra Gammelvollen, med den kjente fjellsjøen Sørungen til styrbord, var det ikke noe å si på farten. De siste kilometrene var jeg for sliten til å kunne bruke stakkene og om det hadde stått om livet kunne jeg ikke ha danset pols på festen om kvelden, enn si — bruke nevene i et slagsmål utenfor lokalet. Vel hjemme hos min hustru ut på natten 8. april, satte jeg meg på sengekanten for å fortelle om min bragd, — og der sovnet han med ryggsekken på — så jeg måtte

kle av ham som et barn, — sier hun hver gang jeg frisker opp turen i godt lag. Vel et døgn senere fikk vi, som noen kanskje husker, storbesøk over hele landet, og da ringte kameraten til meg og sa lakonisk: — Vi skoill ha hatt dem med over Rensfjellet du! —

Nå fulgte en tid

som ga rik anledning til å vurdere og omvurdere verdiene i livet. Det ble meget nattjeneste, og med familien evakuert — kunne dagene vanskelig brukes til noe bedre enn å gå på ski. Igjen ble det min barndoms og ungdoms terreng som måtte holde for, og aldri har jeg følt meg så smertefullt lykkelig knyttet til det som nettopp da. Noe av de samme følelser gjør seg forresten gjeldende også idag, tredve år etter, og det har intet med personlig egoisme å gjøre. Senere under krigen lærte jeg bl.a. å sette pris på det fine fjellterrenget vi har på nordsiden av Trondheimsfjorden. Vennen Kaare hadde en hytte der, og selv om han neppe leser dette, takker jeg ham for godt vertskap og godt følge på mange turer, også av mindre hyggelig art. Grensefjellene fikk være i fred for meg — til det hele var over!

Skjærtorsdag 1946 startet jeg for første gang i Teveldalen, helt oppe ved svenskegrensen, og tok Steinfjellet i dårlig vær, som en liten aperitiff til det store høyfjellsmassivet på grensen mellom Jämtland/Herjedalen og Trøndelag, fra Storlien til Røros. Nå var det gamle drømmer som skulle realiseres. Været bedret seg langfredag, og da jeg i kveldingen nærmet meg Stor-Erikvollen ved Essandsjøen, i Falkbergets vakre rike, tok jeg like godt over Blåkå-kleppen, for å få anledning til å fryde meg over unnarenet i sluttfasen. Jeg tok det like godt to ganger, i pakt med Kaare's forsikring om at intet er som å reinn' sæ på ski, selv om en begynner å bli gammel. Påskeaften gikk jeg over grensen til gamle Sylstasjonen, uten en svensk krone i lommen, og uten å ha den flasken i sekken som man vanligvis skaffet seg hård valuta for de første etterkrigsår. Jeg satt

på kjøkkenet med nisten min, og så vakre flickor valse omkring med alt det gode stasjonen hadde å by på. Jeg fikk en tallerken fruktsuppe, til avskjed også to appelsiner og et godt smil, og da måtte jeg bruke vinduspusseren for å finne utgangen. Det skal så lite til for å glede og varme, når man har vært hundset og nedverdiget tilstrekkelig lenge, og — ikke et ondt ord om Medel-Svensson i mitt nærvær, heller ikke om hans holdning under krigen. Jeg gikk tilbake til Stor-Erikvollen i strålende kveldssol, og så lykkelig som en bare kan bli i fjellet. Jeg satt lenge ved rengjerdet på grensen og nøt synet av skinnende hvite, solgyldte topper i alle retninger, og hadde jeg vært i tvil om et og annet før, så kom jeg iallfall til full klarhet den kvelden.

Engang Sylene, alltid Sylene! Noen år senere hadde min venn, bergenseren, og jeg gått i Armfeldts fotefar fra Ås i Tydal mot grensen. Vi befant oss igjen på gamle Sylstasjonen, etter å ha lagt et par mil og noen fine formiddagstimer bak oss. Det var godt vær og for tidlig å gi seg for dagen, så jeg foreslo at vi skulle gå videre østover til den vesle selvbetjeningshytta på Gåsenfjellet. Den ligger ca. 20 km fra Sylstasjonen, i retning av vel kjente Vålådalen, 1200 m.o.h. Det finnes, meg bekjent, bare en hytte i Sverige som ligger høyere, nemlig i Kebnekaise i Lappland. Der har jeg også vært noen ganger, men bare på ryggen av en gås, i selskap med uforlignelige Selma Lagerløf og Nils Holgerson. Bergenseren var enig, som en yngre kollega alltid skal være, og det bar avsted innover flyene mot Gåsen. Når jeg foreslo nettopp denne turen, hadde det sin årsak i en artikkel jeg hadde lest i TT's årbok. Den het «Ensam i fjellet» og var skrevet av en kjent svensk ornitolog, som leilighetsvis har uttalt seg også om norsk naturvern- og kraftutbyggingspolitikk. Han hadde gått den motsatte veien, vestover fra Vålådalen, på selveste juleaften, og hadde holdt høytid på Gåsen sammen med sin trofaste firbente venn, en norsk finnhund av det kjente Stordal-slaget. I mellomjulen hadde de så tatt seg frem til Enafors, og derfra med tog til Stockholm, hvor to-føttingen hadde tilbragt nyttårsaften — i smoking — på en av metropolens flotteste restauranter, uten å oppnå den samme følelse av velvære og lykke som han hadde hatt på Gåsen!

106 Bergenseren og jeg fikk det stridt mot slutten. Fra Gåsenåen er det 4 km opp til hytteplatået på 1200 m, med stigning 1:10, og det

er meget når en er sliten på forhånd. Distansen var heldigvis staket, og opp kom vi, men et par kilometer til kunne lett ha blitt for meget. Jeg kom først inn i det lille rommet, som hadde fire køyer i to høyder. Det slo meg at det var varmt der, og plutselig hørte jeg en svensk røst fra et sted ute i rommet: — Åt nå, goss! Det står mat på bordet.

Det var blodpudding og flekk, og selv hadde vi koteletter, (verdens beste turproviant), så det ble litt av et måltid. Vi tente lysstumpen, frisket opp varmen, og smeltet snø til kaffen. Svensken og hans fästmø kom opp og holdt oss med lag, og de forsikret begge at det var bare hyggelig å få besøk: — Vi har redan varit här ensam i två dagar, sa de, og så meget forelsket ut.

Det ble en av de koseligste kvelder jeg har opplevd i fjellet, med utveksling av historier og meninger om så mangt av betydning både for tiden og evigheten. Søvnens smakte godt, selv om kulden og fjellmusene ble noe sjenerende ut på morgensiden. Ennå, i min forholdsvis høye alder, har jeg ikke oppgitt håpet om et nytt besøk på Gåsen, og da vi jeg — som ornitologen og finnhunden — gå vestover — mot kveldssolen. — Tull, sier min hustru, — du får ikke lov! — og da kan jeg bare minne henne om dansken, som gikk fra Vålådalen

til Nedalen, gjennom hele Sylmassivet, på skaren — uten ski! Han hadde ikke tenkt seg så langt, men — bjergene, vejret, alt var saa kønt, saa kønt. Det gikk bra det også.

Gamle Sylstasjonen ja, den er revet nå fordi den ikke dekket behovet for folk med litt finere fjellvaner, men det var her jeg traff Eric, tømmermannen fra en av Jämtlands mange skogsbygder. Han hadde ligget på grensen som flyvakt under krigen, og han vendte stadig tilbake til sitt gamle kvarter. Vi hadde mange hyggestunder sammen, i hver vår overkøye. De sto så nært hverandre at vi rakk over med koppen.

Så kom Eric til kroningsstaden ved Nidelven for å helse på, omtrent som hans frende Arnljot Gelline tusen år før. Jeg okkuperte peisestuen — på Phoenix, som passende møtested — med Nils Moa's festlige freskomalerier fra skog og fjell på alle vegger, — sørget for å få det blå-gule flagget på bordet, og for «Irmelin Rose», Vid Frösö kyrka» og andre av jämten, Peterson-Bergers verker, som akkompagnement til Erics (og min) livrett: Øl og akkevitt. Til slutt fikk Eric låne en norsk femtilapp til billetten hjem, og da var det han som måtte bruke vinduspuseren for å finne utgangen. Fruktsuppen og appelsinene fra Gamle Sylstasjonen var endelig betalt. Det ble forresten en dyr bytur for Eric: Da han skulle betale lånet tilbake, ved å sende meg trettifem svenske i vanlig brev, var valutakontrollen på pletten, og så ble det bot.

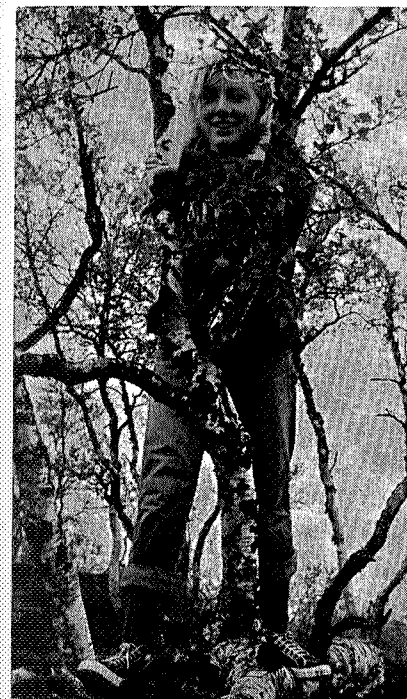
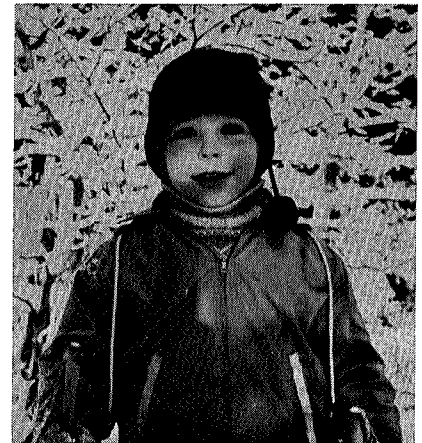
Det har falt i min lodd å få rundere litt, både med og uten ski, på grensen mot våre naboland — fra Iddefjorden til Ishavet — og ut mot de ytterste skjær i vest. Jeg har oppdaget at lykken ofte er å søke i den store ensomheten, som en kan omgi seg med overalt, men aller sikrest er den å finne i samvær med barn og eldre mennesker, og det gjelder ikke minst i fjellet: Stigningen fra Ena elv til Blåhammeren syd for Storlien, er kjent og fryktet. Vindskyddet midtveis er reist til minne om en som ikke klarte den.

Barneflokket i mitt følge for noen år siden talte seks — i alderen syv til fjorten år, derav tre som ikke var mine. Det gikk trått mot slutten. Mindre enn en kilometer fra målet, krøp syvåringen sammen i armene mine og gråt fordi det var så kaldt og han så trett. Så tok vi skiene av, og gikk på skaren det siste stykket. Snakk om barn som spiste og sov. Dagen etter danset de som kalver rundt stakene, nye to mil i strålende solskinn, og slik gikk det hele påsken

til ende. Det var ingen bragd å ta barna med, litt dristig kanskje, men det skal tross alt gjøres.

Jeg har alt skrevet bryllups-sanger til to av jentene som var med, og jeg vil betrakte det som et godt honorar om de i tidens fylde vil gi sine barn den samme opplevelsen som de selv en gang fikk.

Fjellet gjør ingen forskjell: En fallgrube for et barn av folket, kan også være fallgrube for en liten prins: En dag først i femtiårene

var jeg i slutfasen av en fjelltur kommet til flyene syd for Storlien. Jeg hadde plukket opp en løshund og en hyggelig svensk dame, og nå snørekjørte vi så det var en fryd, mens rypene kaklet og lettet vettskremt fra vierkjerrerne i nærheten. Foran oss hadde vi et selskap bestående av to voksne og tre barn, og jeg la merke til at den meget velklede gutten hadde vanskeligheter med å mestre terrenget. Idet vi freste forbi, holdt jeg linen frem og sa — at han måtte kjøpe en hund, når han fikk råd! Litt lengre fremme sa den svenske damen bestyrret, som om jeg hadde gjort meg skyldig i en majestetsforbrytelse: — Vet Ni inte at det var arveprins Carl Gustav Ni talade til?

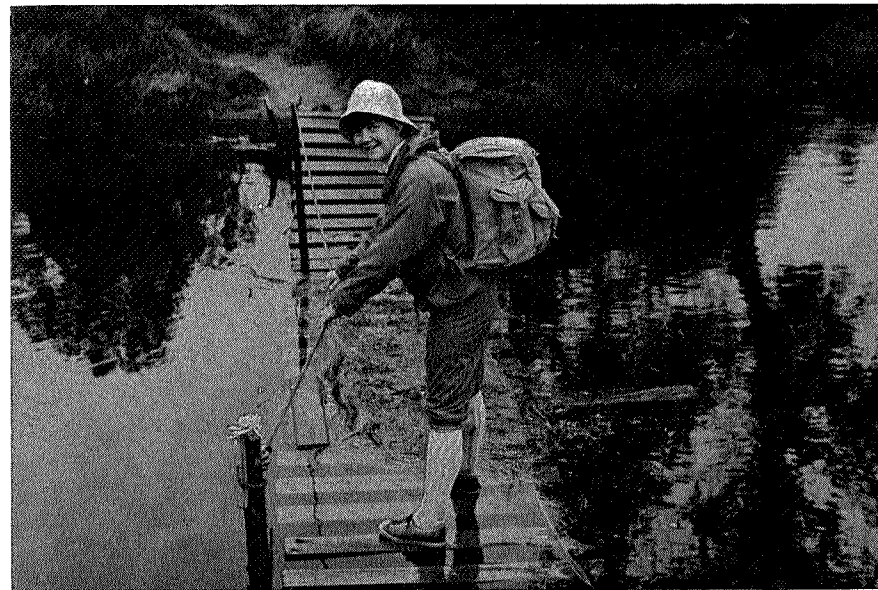
Det er vanlig å gå ut av den store grensefjellheimen over Kjæli,

enten til Reitan eller Haltdalen st. på Rørosbanen. Junior var fjorten år, og vi gikk sammen. Det ble mørkt før vi nådde Kjøli, og der fantes hverken lys, vann, opphogd ved eller proviant. Vi smeltet snø og laget en slags suppe av alle blokker vi hadde igjen, tilsatt knekkebrødsmler og to hårdkokte egg. Junior forsikret på køykanten, like før øyelokkene ség sammen, at det hadde vært en fin tur og at suppen var den beste han hadde smakt — mammas produkter medregnet. Mange år har gått, Junior har trukket i kongens klær og vokst meg helt over hodet, men ennå synger denne replikken på Kjøli i ørene mine: ekko av en lykkestund.

Nedtrappingen er begynt, men den skal gå langsomt. En søndagsmorgen siste vinter, ringte «Bonden» 66 til meg og spurte om vi ikke skulle ta en skitur sammen fra Skaun til Buvik og Melhus. Hvem Bonden er spiller ingen rolle, men jeg kan røpe at han står meg nær, særlig nå — med tanke på fremtiden. Her hadde han gått et helt liv hjemme på gården, og sett Børsvottan, Spandskletten og alle de andre toppene syd for fjorden varsle middag, no'n og kveld når solen står rett over, og hva skulle da være naturligere enn å ville se hele rekken fra baksiden.

«Undrer mig paa hvad jeg faar at se» kan godt stå som motto over Bondens liv. Som kårmann dukket han uventet opp hos en hærndomsvenn i Chicago, og jeg synes vi skal unne ham turen bl.a. fordi han ikke reiste på offentlig bekostning, men for egne midler — spart gjennom et langt liv i hårdt arbeid. Denne søndagen i fjor startet vi ved Laugen i Skaun og gikk i Einar Tambarskjelves og Kristin Lavransdatters fotefar, over åser, daler, myrer og vann, frem til Buvik, hvor siste kaffeskvetten ble tatt i fritt utsyn til vår egen bygd på den andre siden av fjorden. Vi hadde gått i et kronglete, men også sjarmerende blandingsterrang, hvor vi gjerne kunne ha møtt både troll og hulder, om ikke det hadde vært for de forbaskede kraftledningene som strekker seg overalt. Men vi møtte iallfall en datter-datter av Chr. Skredsvik, mannen som ga oss bl.a. «Seljefløytten», og bare det var turen verd.

Hva er det som skaper den særegne lykkefølelse en skitur alltid gir? Jeg kan ikke forklare det, jeg vet bare at et av utslagene er en sterk ulyst til å søke nedover og inn til tettstedene igjen. Det er naturlig å ville holde på det terreng en har vunnet, både på kartet og i sitt eget sinn. Det føles av og til som om skiene løfter seg fra

snøen og glir videre gjennom løse luften, over rygger og topper og inn i en klar, blå himmel.

La meg slutte med en femti år gammel sannferdig historie fra min hjembygd: Det var startet et nytt idrettslag, og det sto dårlig til med finansene. En utlodning måtte til, og hovedgevinsten var et par ski. En av mine kamerater var ute med lodder og oppsøkte bl.a. kårkallen på nabogården. Gubben satt bøyd over Bibelen, og tung-hørt som han var, måtte loddselgeren til slutt rope før han endelig så opp, satte hånden bak øret, og sa — Hæ?

La oss nyte dialogen pr. trønderdialekt:

— Ska' du ha nommer på et par ski, Aanners?

— Ski? En kjem da itj te' hemmels på ski, gut, men dem e' go å ha når d'e snø!

Og så kneppet Anders opp låsen på hestehandlerpungen og kjøpte et par lodder, før han ga seg i kast med Bibelen igjen.

Nei, en kommer vel ikke til himmelen bare med et par ski som inngangsbillett, men jeg kjenner iallfall ikke noe jordisk fremkomst-middel med hvilket en kan komme den nærmere. Og jeg har forsøkt mange!

GOD TUR!